

Dr. Rümeysa ÇELİK

**UZAKTAN ÇALIŞMA,
İŐ TATMİNİ, TEKNOSTRES**
Bankacılık Sektörü  zerine Bir Alan Araştırması



FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL
2025

Kasım 2025

ISBN: 978-625-5697-69-1

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 77398

YAYINLAYAN



Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 77398

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

ÖN SÖZ

Uzaktan çalışma, pandeminin etkisiyle çalışma biçiminde köklü bir değişiklik yaratmış; ‘yeni normal’ ve ‘yeni düzen’ söylemleri de bu çalışma biçiminin kalıcılığına vurgu yapmıştır. Öngörüldüğü gibi bugün uzaktan çalışmaya elverişli işlerin bir kısmı, hibrit veya tam zamanlı olarak kalıcılık kazanmıştır. Bu nedenle geleneksel çalışma çizgisinin ötesine geçildiği, zaman ve mekan esnekliğinin sunulduğu ve bilgi ve iletişim teknolojilerinin yoğun kullanıldığı uzaktan çalışma biçimi, ivme kazandığı günden itibaren küresel ölçekte araştırma konusu olmuştur. Özellikle Türkiye özelinde, çalışanların büyük çoğunluğunun yeni deneyimlediği bir çalışma biçimi olduğu dikkate alındığında, etkilerinin incelenmesi ve varsa olumsuz etkilerini ortaya koyarak bunlara yönelik stratejilerin ve örgütsel politikaların geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Bu çalışmada, uzaktan çalışmanın bireysel refahın ve örgütsel başarının belirleyicilerinden olan iş tatmini üzerindeki etkisi incelenmiştir. Aynı zamanda bilgi ve iletişim teknolojilerinin uzaktan çalışmada yoğun kullanımından ötürü, teknoloji ile başa çıkamamayı ifade eden teknostresin bu ilişkideki aracı rolü de sorgulanmıştır. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı’nda 2025 yılında “Uzaktan Çalışmanın İş Tatmini Üzerindeki Etkisinde Teknostresin Aracı Rolü: Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Alan Araştırması” başlıklı doktora tezi olarak sunulan bu çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma, elde ettiği sonuçlar ile hem literatüre katkı sağlamakta hem de uygulama açısından önemli çıkarımlar sunmaktadır.

Çalışmanın tamamlanmasında birçok kişinin değerli katkısı bulunmaktadır. Başta görüşleriyle rehberlik eden ve desteklerini esirgemeyen, Prof. Dr. Arif Yavuz’a; tez izleme komitesinde yer alan ve çalışmanın gelişiminde değerli katkıları bulunan Prof. Dr. Umut Omay ve Dr. Öğr. Üyesi Hatice Funda Sezgin’e; TÜBİTAK-2211-Yurt İçi Doktora Burs Programı kapsamında sağladıkları destek dolayısıyla TÜBİTAK’a teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında yanımda olan canım aileme ve özellikle verdiği motivasyon ve emek ile bu süreci kolaylaştıran biricik anneme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Dr. Rümeyza ÇELİK

İstanbul - 2025

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLOLAR LİSTESİ	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
KISALTMALAR LİSTESİ	XIII
ÖZET.....	XV
ABSTRACT	XV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM UZAKTAN ÇALIŞMA

1.1. UZAKTAN ÇALIŞMA KAVRAMI.....	5
1.2. ÇALIŞMA BİÇİMİNDEKİ DÖNÜŞÜM VE UZAKTAN ÇALIŞMAYA GEÇİŞ	9
1.3. UZAKTAN ÇALIŞMANIN YAYGINLIĞI	13
1.3.1. Covid-19 Öncesi ve Sonrası	13
1.3.2. Potansiyel Meslekler.....	14
1.4. UZAKTAN ÇALIŞMANIN ÇALIŞMA KOŞULLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....	18
1.4.1. Çalışma Süreleri	18
1.4.2. Esneklik ve Özerklik.....	19
1.4.3. İş Yaşam Dengesi	21
1.5. UZAKTAN ÇALIŞMANIN AVANTAJLARI	22
1.5.1. Çalışanlar Açısından	22
1.5.2. İşverenler Açısından	24

1.6. UZAKTAN ÇALIŞMANIN DEZAVANTAJLARI	25
1.6.1. Çalışanlar Açısından	25
1.6.2. İşverenler Açısından	27

İKİNCİ BÖLÜM

İŞ TATMİNİ VE TEKNOSTRES

2.1. İŞ TATMİNİ	29
2.2. İŞ TATMİNİNİ AÇIKLAYAN TEORİLER.....	30
2.2.1. Cornell Modeli.....	30
2.2.2. İş Özellikleri Modeli.....	32
2.2.3. Değer Algısı Teorisi	34
2.3. İŞ TATMİNİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	35
2.3.1. Bireysel Faktörler	35
2.3.2. Örgütsel Faktörler	37
2.4. İŞ TATMİNİNİN SONUÇLARI.....	38
2.5. İŞ TATMİNİ DÜZEYİNDE ETKEN FAKTÖR: TEKNOSTRES	43
2.6. TEKNOSTRES KAVRAMI	43
2.7. TEKNOSTRES YARATICILARININ TEORİK TEMELLERİ.....	45
2.8. TEKNOSTRES YARATICILARI	47
2.8.1. Tekno-Aşırı Yük.....	47
2.8.2. Tekno-İstila.....	48
2.8.3. Tekno-Belirsizlik	49
2.8.4. Tekno-Karmaşıklık	49
2.8.5. Tekno-Güvensizlik	50
2.9. TEKNOSTRES KAYNAKLI PSİKOLOJİK VE DAVRANIŞSAL ZORLANMA	50
2.10. TEKNOSTRES ENGELLEYİCİLERİ.....	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UZAKTAN ÇALIŞMANIN İŞ TATMİNİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE TEKNOSTRESİN ARACI ROLÜ: BANKACILIK SEKTÖRÜ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

3.1. UZAKTAN ÇALIŞMA, İŞ TATMİNİ VE TEKNOSTRES ARASINDAKİ İLİŞKİ: LİTERATÜR İNCELEMESİ	55
3.1.1. Uzaktan Çalışmanın İş Tatmini Üzerindeki Etkisi	58
3.1.2. Uzaktan Çalışmanın Teknostres Üzerindeki Etkisi	62
3.1.3. Teknostresin İş Tatmini Üzerindeki Etkisi	64
3.1.4. Uzaktan Çalışmanın İş Tatmini Üzerindeki Etkisinde Teknostresin Aracı Rolü.....	67
3.2. ALAN ARAŞTIRMASI	68
3.2.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	68
3.2.2. Araştırmanın Önemi	68
3.2.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	68
3.2.4. Veri Toplama Aracı	70
3.2.5. Verilerin Toplanması	71
3.2.6. Araştırmanın Modeli.....	72
3.2.7. Araştırmanın Hipotezleri	73
3.2.8. Araştırmanın Analizi	73
3.3. ARAŞTIRMA BULGULARI	74
3.3.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	74
3.3.2. Ölçeklere Yönelik Yüzde Dağılım Bilgileri	78
3.3.3. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)	86
3.3.4. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)	87
3.3.5. Korelasyon Analizi	90
3.3.6. Yapısal Eşitlik Modeli (YEM).....	95
3.3.7. Boyutlara Yönelik Normallik Sınaması ve Tanımsal İstatistik Bilgiler	103
3.3.8. Grup Farklılığı Analizleri	104
SONUÇ	125
KAYNAKÇA	131
ÖZGEÇMİŞ	147

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Örneklem Büyüklükleri Tablosu	69
Tablo 2: Cinsiyet Değişkenine Yönelik Yüzde Dağılım	74
Tablo 3: Yaş Değişkenine Yönelik Yüzde Dağılım	74
Tablo 4: Medeni Durum Değişkenine Yönelik Yüzde Dağılım	74
Tablo 5: Çocuk Sayısı Değişkenine Yönelik Yüzde Dağılım	75
Tablo 6: Eğitim Düzeyi Değişkenine Yönelik Yüzde Dağılım	75
Tablo 7: Çalışma Süresi Değişkenine Yönelik Yüzde Dağılım.....	75
Tablo 8: Bankada Çalışılan Birim Değişkenine Yönelik Yüzde Dağılım	76
Tablo 9: Çalışılan Bankanın Statüsü Değişkenine Yönelik Yüzde Dağılım.....	76
Tablo 10: Çalışılan Bankanın Türü Değişkenine Yönelik Yüzde Dağılım.....	76
Tablo 11: Çalışılan Pozisyon Değişkenine Yönelik Yüzde Dağılım	76
Tablo 12: Toplam Uzaktan Çalışma Deneyimi Değişkenine Yönelik Yüzde Dağılım	77
Tablo 13: Haftalık Uzaktan Çalışılan Gün Sayısı Değişkenine Yönelik Yüzde Dağılım	77
Tablo 14: Covid-19 Öncesi Uzaktan Çalışma Deneyimi Değişkenine Yönelik Yüzde Dağılım.....	77
Tablo 15: Uzaktan Çalışma İçin Kendine Ait Uygun Ortam Bulunması Değişkenine Yönelik Yüzde Dağılım	78
Tablo 16: Uzaktan Çalışma Ölçeğine Yönelik Yüzde Dağılım.....	78
Tablo 17: İş Tatmini Ölçeğine Yönelik Yüzde Dağılım.....	81
Tablo 18: Teknostres Ölçeğine Yönelik Yüzde Dağılım.....	83
Tablo 19: Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	87
Tablo 20: DFA Uyum İyiliği Sonuçları.....	90
Tablo 21: Uzaktan Çalışma ve İş Tatmini İlişki Analizi	91
Tablo 22: Uzaktan Çalışma Ölçeği ve Teknostres Ölçeği İlişki Analizi	92

Tablo 23: Teknostres Ölçeği ve İş Tatmini Ölçeği İlişki Analizi	94
Tablo 24: YEM Tahminleri Uyum İyiliği Sonuçları	98
Tablo 25: YEM Model Tahmin Sonuçları	99
Tablo 26: Modele Yönelik Standardize Bootstrap Analizi	100
Tablo 27: Normallik Sınaması ve Tanımsal İstatistikler	103
Tablo 28: Cinsiyet Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları	104
Tablo 29: Yaş Grupları Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları	106
Tablo 30: Medeni Durum Açısından Mann-Whitney U Sınaması	108
Tablo 31: Çocuk Sayısı Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları	109
Tablo 32: Bankada Çalışılan Toplam Süre Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları	111
Tablo 33: Çalışılan Bankanın Statüsü Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları	113
Tablo 34: Çalışılan Bankanın Türü Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları	115
Tablo 35: Pozisyon Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları	117
Tablo 36: Toplam Uzaktan Çalışma Deneyimi Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları	118
Tablo 37: Haftalık Toplam Uzaktan Çalışılan Gün Sayısı Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları	120
Tablo 38: Covid 19 Öncesi Uzaktan Çalışma Durumu Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları	122
Tablo 39: Uzaktan Çalışmak İçin Uygun Ortama Sahip Olma Durumu Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları	123

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Uzaktan Çalışma ve Varsayılan Çalışma Yerinde Çalışma Kavramlarını Birleştirme.....	8
Şekil 2: Cinsiyete ve Ülkeye Göre Uzaktan Çalışılabilir İstihdamdaki Çalışanların Payı, 2020, AB27 (%)	17
Şekil 3: Cornell Modeli.....	31
Şekil 4: İş Özellikleri Modeli.....	32
Şekil 5: Araştırmanın Modeli.....	73
Şekil 6: DFA Analizi Sonuçları	89
Şekil 7: Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) Tahmin Sonuçları	97

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AFA	: Açıklayıcı Faktör Analizi
AGFI	: Adjusted Goodness-of-fit Index (Düzeltilmiş Uyum İyiği Ölçütü)
AMOS	: Analysis of Moment Structures
BİT	: Bilgi ve İletişim Teknolojileri
CA	: Cronbach-Alpha
CFI	: Comparative Fit Index (Karşılaştırmalı Uyum Ölçütü)
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
GFI	: Goodness-of-fit Index (Uyum İyiği Ölçütü)
IBM SPSS	: International Business Machines Statistical Packages for the Social Sciences
IFI	: Incremental Fit Index (Artımsal Uyum Ölçütü)
ILO	: International Labour Organization
JD-R	: Job Demands-Resources
KMO	: Kaiser-Meyer-Olkin
MSQ	: Minnesota Satisfaction Questionnaire
NFI	: Normed Fit Index (Normlaştırılmış Uyum Ölçütü)
NNFI	: Non-Normed Fit Index
OECD	: Organisation for Economic Co-Operation and Development
RMR	: Root Mean Square Error (Hata Kareleri Ortalamasının Karekökü)
RMSEA	: Root Mean Square Error of Approximation (Yaklaşım Hatasının Kareli Ortalamasının Karekökü)
SEM	: Structural Equation Model
UÇÖ	: Uluslararası Çalışma Örgütü
YEM	: Yapısal Eşitlik Modeli